

Выкладанне беларускай літаратуры ў Кітаі

DOI: 10.32612/uv.bmz.2020.4.pp.19-26

Вольга Барысенка

Мінскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт

e-mail: volga.volha1964@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7258-1014>

Выкладанне беларускай літаратуры ў Кітаі

Рэзюмэ

У артыкуле разглядаюцца праблемы, звязаныя з выкладаннем кітайскім студэнтам беларускай літаратуры ў сістэме вышэйшай адукацыі КНР. Акрэсліваецца кітайская традыцыя выкладання літаратуры ў школе і ўспрымання літаратурных твораў навучэнцамі. Прапануецца метадыка адбору беларускага літаратурнага матэрыялу, асаблівасці працы з празаічнымі і паэтычнымі тэкстамі. Асноўны акцэнт робіцца на мэце курса – праз знаёмства з беларускім мастацтвам слова даць кітайскім студэнтам разуменне экстралінгвістычных фактараў беларускай ментальнасці.

Ключавыя словы: адукацыя, літаратура, нацыянальны характар, кітайскі, чытанне, разуменне.

Teaching Belarusian Literature in China

Abstract

The article discusses the problems associated with teaching Belarusian literature to Chinese students in the higher education system of China. It describes the Chinese traditions in teaching literature at school and students' perception of literary works. A method of selection of Belarusian literary works, as well as the peculiarities of working with prose and poetry are proposed. The main emphasis is placed on the objectives of the course - to help understand the extralinguistic factors of the Belarusian mentality through the students' acquaintance with Belarusian literature.

Keywords: Education, Literature, National Character, Chinese, Reading, Understanding.

Выкладанне беларускай літаратуры ва ўстановах вышэйшай адукацыі Кітайскай Народнай рэспублікі – неад'емная частка вучэбнага працэсу падрыхтоўкі філолага-лінгвіста. Разам з тым, як паказвае практыка працы ў Сіянскім універсітэце замежных моў, колькасць гадзін, выдзеленая вучэбнымі планами на вывучэнне літаратуры, невялікая. Нягледзячы на тое, што менавіта знаёмства з літаратурнымі творами дазваляе студэнту дасягнуць высокага ўзроўню ў вывучэнні беларускай мовы. Так што выкладчыкі-беларусісты ў Кітаі пераадоўваюць мноства складанасцяў у арганізацыі вучэбнага працэсу. Перш за ўсё, студэнты пачынаюць вывучаць літаратуру на другім семестры першага курса, а потым працягваюць на другім семестры трэцяга курса. Зразумела, што выкладчык, які не валодае кітайскай мовай, сутыкаецца з велізарнымі праблемамі. Неабходна даць азы літаратурнага працэсу Беларусі, але адсутнасць мовы камунікацыі не дае магчымасці гэта зрабіць на належным узроўні. На трэцім курсе студэнты вывучаюць дзве узаемадапаўняльныя вучэбныя дысцыпліны: «Гісторыя беларускай літаратуры» (34 гадзіны) і «Чытанне на беларускай і рускай мовах» (34 гадзіны). Апеляваць

Вольга Барысенка

да папярэдніх ведаў амаль немагчыма, і на 3 курсе за адзін семестр вывучыць усю беларускую літаратуру: ад «Слова пра паход Ігаравы» да сучаснасці тым больш. Акрамя гэтага, выкладанне літаратуры абцяжарвае розны ўзровень валодання студэнтамі беларускай мовай, які так ці іначай не дастатковы для засваення мастацкіх тэкстаў. Нарэшце, выкладанне літаратуры ўскладняе і тое, што кітайскія студэнты большай часткай арыентаваны на механічнае засваенне матэрыялу (прачытаць вялікую колькасць інфармацыі і вывучыць на памяць, як у школе яны вучаць іерогліфы), літаратура для іх не эстэтычны феномен і нават не прадмет эмацыійнага перажывання: гэта або крыніца інфармацыі, або сродак для вывучэння беларускай мовы (не выпадкова ўсе экзамены пабудаваныя па прынцыпе тэстаў з выбарам аднаго адказу з некалькіх). Таму вельмі складана актуалізаваць творчы патэнцыял, каб зацікавіць кітайскіх студэнтаў беларускай літаратурай. Але тым не менш неабходна шукаць шляхі максімальна эфектыўнага выкладання літаратуры кітайскім студэнтам-лінгвістам. Наўрад ці можна капіяваць нават і ў паменшаным аб'ёме гісторыка-літаратурныя курсы, прынятыя ў беларускіх УВА ці ў школах. Так што практычна выключана магчымасць творчага вывучэння этапаў развіцця беларускай літаратуры, станаўлення кірункаў беларускага пісьменства: класіцызму, сентыменталізму, рамантызму, рэалізму. Таксама не будзем забываць і пра адсутнасць падручнікаў, вучэбных дапаможнікаў, хрэстаматый кітайскіх, ды і беларускіх аўтараў па беларускай літаратуры. Такім чынам, пытанне метадычнага забеспячэння усіх вучэбных курсаў беларусістыкі стаіць надзвычай востра.

Пры выкладанні неабходна ўлічваць асноўны прынцып выкладання літаратуры замежным студэнтам – максімальнае спрашчэнне прапанаванай інфармацыі, рэзкае абмежаванне выкладчыкам ўласнага лексікону, выключэнне з лекцыі складаных тэрмінаў. Вывучэнне беларускай літаратуры спалучана з цяжкасцямі як уласна моўнага, так і ментальнага характару. Тэксты беларускіх пісьменнікаў могуць быць складанымі і для беларускага навучэнца, не кажучы пра прадстаўніка іншай культурнай парадыгмы.

Таму перш за ўсё выкладанне беларускай літаратуры кітайскім студэнтам лінгвістычных устаноў вышэйшай адукацыі патрабуе ўважлівага адбору тэкстаў, даступных для засваення. Уяўляецца мэтазгодным замяняць вялікія па аб'ёме творы малымі, але ўсё ж такі даваць уяўленне пра мастацкі свет пісьменніка. Больш за тое, пры выбары твораў для вывучэння неабходна па магчымасці браць блізкія да інтарэсаў сучасных кітайскіх студэнтаў. Так, студэнтам даволі складаная паэма Якуба Коласа «Новая зямля» ці «Сымон музыка», затое «Казкі жыцця» яны абмяркоўваюць з цікавасцю. Не варта патрабаваць ад студэнтаў цалкам чытаць вялікія эпічныя творы, мэтазгодна выбіраць для аналізу той фрагмент, які найбольш рэпрэзентатыўны для разумення асаблівасцяў творчасці пісьменніка. Пры выбары тэкстаў трэба яшчэ і захоўваць пэўную палітычную асцярожнасць: у замежных выкладчыкаў у кантракце нават ёсць пункт, які забараняе абмеркаванне палітычных праблем. Яшчэ адна складанасць – гэта пытанні, звязаныя з рэлігіяй. У вялікай колькасці твораў беларускай літаратуры так ці інакш прысутнічаюць згадкі пра Бога і малітвы, або з'яўляюцца вобразныя знакі рэлігійнага набажэнства і храмавыя рэаліі. Кітай – шматканфесійная дзяржава, аднак па статыстыцы амаль палова (47%) жыхароў сучаснага Кітая лічаць сябе атэістамі, яшчэ 30% лічаць сябе нерэлігійнымі. Шмат у чым гэта вынік дзяржаўнай палітыкі ў пачатковы перыяд станаўлення КНР і затым у ходзе «Культурнай рэвалюцыі». Кітайскія студэнты не засяроджваюцца на гэтым аспекце, не ўдаюцца ў тонкасці даасізму ці канфуцыянства, часта гавораць, што ні ў што не вераць, аднак адзначаюць нацыянальныя святы (сярэдзіны восені, Дзень памяці продкаў, свята Драконавых лодак і інш.), так што кітайцы народ у масе сваёй не рэлігійны, а хутчэй, забабонны. Менавіта таму выкладчыку даводзіцца марнаваць шмат часу, каб растлумачыць студэнтам сэнс той ці іншай хрысціянскай алюзіі, без якіх немагчыма разуменне твору. Але ўсё ж такі неабходна данесці да студэнтаў у самым спрошчаным выглядзе нават не асновы праваслаўя ці каталіцызму, а асноўныя моманты і пракаментываць значэнне рэалій і абрадаў (адпяванне або хрышчэнне). Часам для ілюстрацыі творчасці класікаў беларускай літаратуры

Выкладанне беларускай літаратуры ў Кітаі

варта выкарыстоўваць простыя тэксты дзіцячай літаратуры, якія максімальна зразумелыя студэнтам.

Адзначым, што ў кітайскіх школах вывучаецца нямаля твораў рускай літаратуры ў перакладзе на кітайскую. Пры гэтым з твораў расійскіх пісьменнікаў кітайская праграма не бярэ тэкстаў з адмоўным уплывам на псіхіку (не прынята вывучаць, напрыклад, Ф. Дастаеўскага). Гэтая тэндэнцыя актуальная і ў дачыненні да адбору роднай (кітайскай) літаратуры. У творы школьнай праграмы не ўваходзяць тыя эпизоды, якія могуць прывесці дзіця да стану эмацыйнага шоку. Так што жарт «Калі табе дрэнна, чытай беларускіх класікаў — у іх усё яшчэ горш» не зразумелы кітайскім навучэнцам. Адпаведна, яшчэ са школы ў вучня складаецца ўяўленне, што ў літаратуры ўсё павінна быць ясна, вызначана, гарманічна. Ды і сама практыка выкладання літаратуры ў кітайскай школе адрозніваецца ад таго, што мы прывыклі бачыць у беларускай школе. У цэнтры ўвагі настаўніка асноўная канва падзей і асноўная ідэя тэксту, удасканаленне навыкаў размоўнай і пісьмовай мовы. У настаўніка няма задачы прааналізаваць тэкст падобна да таго, як гэта робяць у беларускай школе, але пры аналізе вельмі важны сацыяльны складнік твора. Па-першае, ва ўсіх класах неабходны выразнае чытанне і пераказ твора, вельмі важным з'яўляецца ўменне хутка прачытаць тэкст і перапісаць патрэбны фрагмент. У беларускага школьніка (ды і ў настаўніка) такія заданні выклікаюць паблажлівую ўсмешку. На працягу ўсіх гадоў вучобы ў школе кітайцы працягваюць вывучаць родную мову, і нават у вельмі паспяховых школьнікаў, якія пасля пачынаюць займацца мовамі прафесійна, застаюцца іерогліфы, якія ім невядомыя. Здаецца, гэтага тлумачэння дастаткова, каб зразумець, чаму нават у старэйшых класах захоўваюцца заданні на тэхніку чытання, выразнае чытанне, пераказ, перапісанне. Літаратура — сродак вывучэння роднай мовы. У кітайскіх падручніках практычна няма літаратурнаўчых пытанняў. Недарэчныя для нас пытанні, накіпталт: «Што хацеў сказаць аўтар?» «Якую эмоцыю выражаюць словы?» — тлумачацца той жа акалічнасцю: літаратура патрэбна, каб вывучыць родную мову. Тэкст павінен быць сур'ёзным, строга нарматыўным. Проста

яны прывыклі да іншага тыпу чытання літаратуры: чытання для пазнання мовы, атрымання асалоды ад слова.

У сувязі з вышэйсказаным вельмі важная арганізацыя працэсу чытання і кантроль за ім. Лірычныя творы аптымальна чытаць непасрэдна на аўдыторных занятках, часта апраўданым становіцца метаад каментаванага чытання з наступнай гутаркай на разуменне тэксту. Зразумела, эпічныя творы кітайскія студэнты могуць чытаць дома, асабліва калі ёсць іх пераклад на кітайскую. Аднак тут трэба вельмі асцярожна і ўважліва ставіцца да асаблівасцяў перакладу. Як вядома, многія пераклады беларускай літаратуры былі зроблены апасродкавана праз рускую мову.

Ключавым камунікатыўным прынцыпам пры рабоце з замежнымі студэнтамі з'яўляецца нагляднасць — прыём, які надае навучанню маляўнічасць, займальнасць, дынамізм, які дазваляе глыбей пагрузіцца ў матэрыял. Менавіта таму лекцыі па літаратуры абавязкова павінны суправаджацца камп'ютарнымі прэзентацыямі. Каментараў патрабуюць усе беларускія рэаліі, звязаныя з жыццём і творчасцю пісьменнікаў, сялянскім бытам. Любое незнаёмае слова, рэалію варта ілюстраваць (для кітайцаў вельмі важны візуальны шэраг), таму выкладчык мае каласальны аб'ём дамашняй падрыхтоўкі: трэба не толькі максімальна проста і ясна сфармуляваць у слайдах асноўныя ідэі, але і ўключыць у прэзентацыю ўсе неабходныя цытаты і малюнк-ілюстрацыі: сняжынка, бяроза, іконы, свечкі, поле, серабрыстая рака, залаты рог месяца, восеньскія і зімовыя пейзажы, жураўліны клін і г. д. Выкладчыку важна зразумець, што практычна кожная рэалія, знаёмая беларусу, якая не выклікае ніякіх цяжкасцей у беларускай аўдыторыі, для кітайскіх студэнтаў можа апынуцца незнаёмай і істотна абцяжарыць разуменне тэксту або зрабіць яго зусім немагчымым. Таму пры падрыхтоўцы да заняткаў выкладчыку мэтазгодна выявіць у тэксце тыя ўрыўкі, якія непазбежна запатрабуюць каментара. Як правіла, у ілюстрацыі маюць патрэбу два тыпы рэалій: незразумелыя ў сілу абмежаванасці лексічнага запasu студэнтаў і незразумелыя ў сілу адсутнасці падобнай з'явы ў кітайскім жыцці.

Вольга Барысенка

Выкладанне беларускай літаратуры замежным студэнтам, безумоўна, прад'яўляе асаблівыя патрабаванні да самога выкладчыка. Акрамя таго, што выкладчыку неабходна пастаянна сачыць за тэмпам свайго маўлення і дыкцыяй, павольна і выразна прагаворваць кожную фразу, вельмі важным аказваецца «выканальніцкае майстэрства», разуменне таго, што лекцыю трэба не «чытаць», а менавіта «выконваць». Энергетычныя затраты выкладчыка у кітайскай аўдыторыі ў дзясяткі разоў больш, чым у Беларусі.

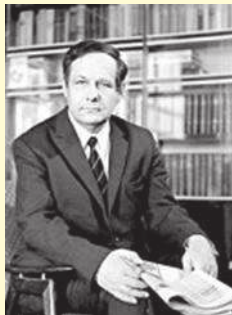
Важным складнікам заняткаў па беларускай літаратуры з кітайскімі студэнтамі становіцца выкарыстанне шырокага арсеналу аўдыя-візуальных сродкаў (карціны, ілюстрацыі, музычныя кампазіцыі, невялікія ўрыўкі са спектакляў і фільмаў), што дазваляе закрануць эмоцыі студэнтаў. Зразумела, прагляд фрагментаў

фільмаў або праслухоўванне музычных запісаў не можа быць самамэтай, студэнтам прапануюцца розныя заданні, накіраваныя на разуменне тэксту прачытанага твора.

Нарэшце, пры вывучэнні беларускай літаратуры вельмі важнай будзе апеляцыя да асабістага досведу студэнтаў, ілюстрацыі літаратурна-мастацкіх заканамернасцей жыццёвымі з'явамі. Падобная стратэгія, вядома, ігнаруе прынцып ўмоўнасці ў літаратуры і не вітаецца ў айчынай практыцы выкладання літаратуры, затое яна цалкам апраўдвае сябе ў працы з кітайскімі студэнтамі, паколькі дазваляе ім актыўна ўключыцца ў дыскусію і на асабістым вопыце перажываць мастацкія калізій.

Прапануем пазнаёміцца з распрацоўкай, прысвечанай творчасці Івана Мележа.

Практыкаванне 1. Прачытай інфармацыю пра пісьменніка. Адкажы на пытанні.

“Іван Мележ... Ён быццам пасланы быў у жыццё, у свет той зямлі, дзе нарадзіўся, каб расказаць людзям, што гэта за край такі, беларускае Палессе, і што за людзі яны, тыя беларусы, каб расказаць усяму свету, хто мы, беларусы, адкуль і куды ідзем, што няём чалавецтву”, – сказаў пра Івана Мележа пісьменнік Алесь Адамовіч.

ІВАН МЕЛЕЖ (1921 – 1976) народны пісьменнік Беларусі.

“Я нарадзіўся і вырас на Палессі. Гэты сапраўды цудоўны край і яшчэ болей цудоўныя яго людзі – палешукі – увайшлі ў маю душу з таго часу, як я стаў помніць сябе... Я быў на вайне, а перад маімі вачамі стаяла маё Палессе”.

Найлепшым творам пісьменніка лічаць раман з трох частак “Палеская хроніка”. Твор нарадзіўся з успамінаў пра родныя мясціны і родных людзей.

«Людзі на балоце» — першы з цыкла «Палеская хроніка». Гісторыя кахання Васіля Дзятліка і Ганны Чарнушкі, якая хвалюе многія пакаленні чытачоў, пачынаецца якраз у той час, калі ў жыцці беларускай вёскі адбываліся вялікія змены. Важныя гістарычныя падзеі дваццатых гадоў мінулага стагоддзя і лёсы людзей аб'яднаны ў цікавую гісторыю.

Рускія, украінскія і польскія чытачы стараюцца прачытаць гэты раман у арыгінале, каб пачуць музыку беларускага слова. Не прачытаўшы “Людзі на балоце”, немагчыма зразумець душу беларуса, ягоны нацыянальны характар, мары і жаданні. Па гэтым рамана зняты мастацкі фільм. На спектаклі “Людзі на балоце” ў тэатры імя Янкі Купалы заўсёды поўная зала гледачоў.

Выкладанне беларускай літаратуры ў Кітаі

1. Калі жыў Іван Мележ?
2. Дзе нарадзіўся Іван Мележ?
3. Чым цікавае Палессе?
4. Пра што пісаў Іван Мележ?
5. Пра што раман «Людзі на балоце»?
6. Чаму замежнікам цікавы раман «Людзі на балоце»?
7. Чаму замежнікі хочуць прачытаць раман «Людзі на балоце» па-беларуску?
8. Чаму можна сказаць, што раман «Людзі на балоце» любяць у Беларусі?

Практыкаванне 2. Што да чаго пасуе?

А	Жыццёвыя пакўты	1	Дзяўчынцы яшчэ 14 гадоў.
Б	Агністыя гронкі рабіны	2	 花楸[树]
В	Хараство = красá	3	Нялёгкае, няшчаснае жыццё
Г	Яна была гарэза.	4	Гронкі рабіны як агонь
Д	Дзяўчынка яшчэ падлетак.	5	Цёткі, якія любяць пагаварыць, заўсёды шмат могуць прыдумаць.
Е	Штосьці таілася ў смеху Ганны.	6	Вочы Ганны глядзелі вельмі ўважліва.
Ж	Рабіна	7	Прыгажосць
З	Вочы Ганны сачылі з пільнай уважнасцю.	8	Жаніх і нявеста на вясковым вяселлі.
І	Світанне. Світалыя зоркі	9	У смеху Ганны было штосьці невядомае.
К	Языкастыя цёткі заўсёды любяць плесці лішняе.	10	Яна была вясёлае несур'эзнае дзіця, якое любіць цікавыя хуткія гульні.
Л		11	Узыходзіць сонца. Ранішнія зоркі

Вольга Барысенка

Плэсці 编, у тэксце 编造

Ззяць 闪耀

Кпіць — кпі́вы — кпі́васць 好嘲笑的

Гадзю́ка 蝰蛇

Практыкаванне 3. Прачытай урывак з рамана Івана Мележа «Людзі на балоце».

1. Усё лета перад хатай Чарнушкаў ціха грэлася на сонцы маладзенькая тонкая рабіна. Ніхто ў Куранях, магчыма, не заўважыў, калі і хто пасадзіў яе, не бачылі як трэба яе і тады, калі яна красавіцкай раницай апранулася ў лёгкую сукенку з зялёных лісточкаў. Дні за днямі цікаўна, але нясмела глядзела яна на вуліцу, на ўсіх, хто праходзіў міма. Ніхто не даваў ёй ніякай увагі, мылі яе цёплыя дажджы ды любілі забаўляцца маладым лісцем вятры. Людзі ж яе як бы не заўважалі, спачатку таму, што проста не прыкмецілі, а потым таму, што непрыкметна прывыклі. І раптам адбылося незвычайнае: ціхая, нявідная, у жніўні рабіна заружавела, заззяла яркім харакством, гарачым полымем агністых гронак. І не адны вочы, не абьякавыя, не ачарсцвелыя ў жыццёвых пакутах да характава, глядзелі здзіўлена, зачаравана: «Глядзі ты!..»

2. Як тая рабіна, цвіла ў гэтае лета Ганна. Яшчэ, здаецца, учора была гарэза, падлетак, а вось ужо, глядзіце — у самай добрай пары дзяўчына, у самай красе сваёй! Калі толькі вырасла! Той, каму быў час і ахвота прыглядацца, хто лепш бачыў Ганну, заўважаў, што перамянілася яна не толькі з аблічча. Багата што інакшае было і ў тым, як яна хадзіла між людзей, — стрымана і паважней, як трымалася з хлопцамі, — стражэй і з нейкай кпілівасцю. Нават смяялася цяпер яна інакш, як дасюль, — смех быў ужо не бесклапотны, не пусты па-дзіцячы, у ім таксама звычайна чулася кпілівасць; і штосьці як бы таілася ў гэтым смеху. Як і раней, не было, здавалася, такой хвіліны, каб вочы яе, цёмныя, падобныя на спелыя вішні, былі абьякавыя, увесь час блішчэла, ззяла ў іх хваляванне. Але сачылі яны з-пад шаўкавіста-чорных смелых броваў цяпер з пільнай уважнасцю і, здавалася, толькі і чакалі выпадку кпіліва падсмяцца. Іншы раз маглі яны, як і раней, бліснуць весялосцю, але часта, вельмі часта гарэлі ў іх недавер і насмешка. У іх таксама ж нешта таілася, у цудоўных вішнёва-чорных вачах. Хлопцы і гарнуліся да яе і нібы пабойваліся. Ім помнілася, што трэба асцерагацца яе язычка. Ведалі яны і тое, што Ганну не дай Бог увес-

ці ў гнеў: тады яна ўмоманг страціць роўнасць сваю, забудзецца на ўсё, загарыцца агнём, скажа такое... Гарачая, нястрымная, небяспечная яна, ганарліўка Ганна!...

3. Васіль не прыглядаўся асабліва, не перабіраў, не вымяркоўваў. Ён быў для гэтага вельмі здзіўлены, зачараваны. Жылі побач, бегалі з іншымі дзецьмі, пасвілі жывёлу, колькі гадоў бачыў яе і не ведаў, не здагадаўся, хто такая Ганна. І нечакана адкрылася ўсё, і, убачыўшы, адчуўшы такое, уражаны, стаў ён як сам не свой. Свет як бы перайначыўся адразу.

4. Ён быў цяпер поўны цудаў і радасці, незвычайны свет, — і ўсе цуды і радасць у ім тварыла Ганна. Адны яе пальцы, дакрануўшыся да Васілёвых, маглі рабіць ягоныя многія ночы шчаслівым. Туман таямнічы над балотам, ціхі шэпт груш — нават яны змяніліся, сталі інакшыя, дзівосныя дзякуючы ёй. Калі яна была побач, радасць, шырокая, бязмежная, жыла ў ім, ва ўсім, што акружала іх. У гэтай радасці ночы не плылі, а ляцелі, і святальныя зоркі прыходзілі заўсёды вельмі рана. Цэлымі днямі, што б ні рабіў, Васіль зачаравана ўспамінаў Ганну, думаў пра Ганну, шукаў вачыма Ганну, чакаў ночы спаткання з Ганнай. Што б ні рабіў Васіль, Ганна быццам была поруч — думаў аб ёй, шукаў яе вачыма, чакаў.

5. І мала было за лета такіх дзён, каб не толькі ўвечары, але і сярод дзённай мітусні не сышліся, не пабачыліся, не перакінуліся хоць некалькімі словамі. Сустрэкаліся часам выпадкова, але найбольш — так толькі паказвалі іншым: каб не плялі чаго лішняга языкастыя цёткі. Выходзілі нібы кожны звычайнай сваёй спежкай, нібы і думаць не думалі аб нейкім спатканні-мілаванні, а самі яшчэ звечара ведалі, дзе і як пабачацца. І сустрэкаліся дзе толькі можна было — у полі, на балоце, у лесе. Для другіх лета было як лета, як ва ўсе іншыя гады. Для сонца, для неба яно было такім, як і тысячы, сотні тысяч гадоў. Для іх жа гэта было першае лета, лета-песня, лета-свята. З гэтага лета застаўся ў іх на ўсё жыццё ўспамін бязмеж-

Выкладанне беларускай літаратуры ў Кітаі

най, бясконцай радасці. Шчасце гэтага лета было самае вялікае, пчасце іх жыцця.

6. Але, успамінаючы гэтыя сонечныя дні, бязмежнасць і яснасць іх радасці, Ганна потым заўсёды згадвала адно непрыемнае, выпадковае здарэнне. Яны сядзелі і маўчалі на беразе возера, няблізка адзін ад аднаго, бо недалёка былі бацькі. Гаварылі адны закаханыя іхнія вочы. Шчасце поўніла грудзі, пчасцем поўніўся бераг азярца, трава, увесь свет. І раптам — Ган-

на з жахам крыкнула, ускочыла: між іх паўзла гадзюка... Пакуль Васіль схапіў палку, гадзюка ўцякла...

7. Здарэнне гэта праз некалькі дзён Ганне забылася, але потым, калі мінуў ужо не адзін месяц, выплыла зноў у памяці. Выплыла, ажыло, як бы вырасла, поўнае злога сэнсу... Але гэта было потым. Пакуль жа цвіло іх лета. Лета-песня, лета-свята... За летам была свята-восень...

Практыкаванне 4. Выберы ТАК або НЕ.

		ТАК	НЕ
1	<i>Падзеі адбываюцца летам.</i>		
2	<i>Героі жывуць у горадзе.</i>		
3	<i>Ганне, магчыма, 18 гадоў.</i>		
4	<i>Калі Ганна вырасла, яна перастала падабацца людзям.</i>		
5	<i>Хлопцы асцерагаліся Ганны, бо яна магла іх пабіць.</i>		
6	<i>Васіль ведаў Ганну даўно і з дзяцінства кахаў яе.</i>		
7	<i>Васіль і Ганна заўсёды працавалі разам.</i>		
8	<i>Васіль і Ганна днём сустракаліся выпадкова.</i>		
9	<i>Васіль і Ганна не паказвалі іншым людзям свайго кахання.</i>		
10	<i>Ганну ўкусіла гадзюка.</i>		

Практыкаванне 5. Як ты думаеш, што было далей? Абгрунтуй.

Як ты думаеш, на гэтым фота Ганна з Васілём?

Практыкаванне 6. Пастаў словы ў правільную форму. Дзе трэба дадай прыназоўнікі.

1. Тонкая рабіна грэлася (сонца).
2. Вятры забаўляліся (маладое лісце) рабіны.
3. Людзі прыглядаліся (Ганна).
4. Ганна любіла пакіць, пасмяяцца (хлопцы).
5. Ніхто не ведаў, што таілася (ейны смех).
6. Вочы Ганны ўважліва сачылі (чорныя бровы) за ўсім.
7. Нам трэба перакінуцца (словы).

Вольга Барысенка

Практыкаванне 7. У якім абзацы галоўная думка ўрыўка? Складзі план урыўка.

Практыкаванне 8. Напішыце, што вы даведаліся пра Івана Мележа, яго творчасць і герояў рамана “Людзі на балоце”.

Літаратура

Ли Линьинь, Елена Маркасова, Жухань Чжан, Юйтин Цао, 2018, Русская литература в школьной программе КНР, “Детские чтения” 11 (1), с. 119-132 [Li Lin'in', Elena Markasova, Žuhan' Čžan, Ūjtin Cao, 2018, Russkaâ literatura v škol'noj programme KNR, “Detskie čteniâ” 11 (1), s. 119-132].

Карлюкевич А., 2017, Китай: в ожидании белорусского художественного слова, “Звезда”, [online]: <https://>

zviazda.by/ru/news/20170724/1500903392-kitay-v-ozhidanii-belorusskogo-hudozhestvennogo-slova [до-ступ: 06.08.2020] [Karľukevič A., 2017, Kitaj: v ožidanii belorusskogo hudožestvennogo slova, “Zvâzda”].

Мележ І., 1991, Людзі на балоце: раман з «Палес. хронік», Мінск [Melež Ī., 1991, Lûdzi na baloce: raman z «Pales. hroniki», Minsk].